

Ільницька Уляна Вікторівна

Інституціоналізація гуманітарної політики ЄС щодо захисту прав дітей України в умовах російсько-української війни (2014–2025)

УДК 341.231.14:327:355.01

DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2025-5.24>

Стаття поширюється на умовах ліцензії
CC BY 4.0

Ільницька Уляна Вікторівна
кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри політології
та міжнародних відносин
Національного університету
«Львівська політехніка»
вул. Степана Бандери, 12,
Львів, Україна
ORCID: 0000-0002-9103-3144

У статті обґрунтовано актуальність проблеми захисту й гарантування прав і свобод дітей у контексті сучасних викликів, безпекових загроз, збройних конфліктів. Російсько-українська війна спричинила масштабну суспільну гуманітарну кризу, яка особливо гостро позначилася на найбільш вразливій категорії населення – дітях. У цьому контексті гуманітарна політика ЄС набула нових форм і змісту, трансформуючись із реактивної допомоги у системну інституційну діяльність, спрямовану на захист прав і свобод українських дітей.

Здійснено комплексне дослідження процесу інституціоналізації гуманітарної політики Європейського Союзу щодо захисту прав дітей України в умовах російсько-української війни (2014–2025рр). Проаналізовано вектори трансформації гуманітарної політики ЄС у відповідь на російську збройну агресію. Увага зосереджена на формуванні та функціонуванні інституційних механізмів, спрямованих на захист прав і свобод українських дітей. Розглянуто роль ключових інститутів ЄС: Європейської Комісії, Європейського парламенту, Європейського суду з прав людини, а також спеціалізованих агентств і місій у реалізації гуманітарних проєктів, програм та ініціатив з підтримки дітей, постраждалих від війни. Увагу приділено аналізу нормативно-правових актів, стратегічних документів та механізмів фінансування, які стали основою для інституціоналізації гуманітарної політики ЄС у сфері захисту прав і свобод українських дітей.

У статті досліджується взаємодія між владними інститутами України та ЄС, зокрема в контексті розробки спільних програм, угод, меморандумів та механізмів моніторингу дотримання прав дитини. Розглянуто діяльність українських органів влади: Міністерства соціальної політики, Уповноваженого з прав дитини, Офісу Президента України, парламентських комітетів – як суб'єктів реалізації гуманітарної політики, що активно співпрацюють з європейськими партнерами. Окреслено виклики та загрози, що постають перед інституціями ЄС та України. Наголошено на важливості інституційної синергії, яка дозволяє забезпечити ефективний захист прав дітей в умовах російсько-української війни та сприяє інтеграції України до європейського гуманітарного простору.

Обґрунтовано, що інституціоналізація гуманітарної політики ЄС щодо захисту прав дітей України є не лише реакцією на російську агресію, а й проявом стратегічного лідерства ЄС у сфері прав людини й дитини, зокрема.

Ключові слова: гуманітарна політика ЄС; інститути ЄС у захисті прав і свобод українських дітей; інституціоналізація гуманітарної політики Європейського союзу; російсько-українська війна; гуманітарна політика владних інститутів України у захисті і гарантуванні прав дітей; інститути влади як суб'єкти реалізації гуманітарної політики України та ЄС щодо захисту прав дітей; інституційні механізми співпраці ЄС і України у захисті прав дітей.

Вступ та актуальність теми. Захист прав дітей у сучасному світі є однією з ключових складових гуманітарної політики, спрямованої на забезпечення гідності, безпеки та розвитку людини. Права і свободи дитини належать до визначальних засад сучасної системи міжнародного права й міжнародних відносин. Проте в умовах геополітичної конфронтації, збройних конфліктів, криз, політичних протистоянь, напруженості, конфліктів, війн, економічних криз, права і свободи дітей все частіше порушуються та піддаються різноманітним загрозам.

У системі міжнародних відносин Європейський Союз (ЄС) посідає провідне місце як суб'єкт, що формує та реалізує комплексну гуманітарну політику, в якій питання захисту дітей набувають особливого, пріоритетного значення. В контексті глобальних й регіональних викликів, збройних конфліктів, міграційних криз, порушень прав людини,

цифрових ризиків, – ЄС здійснює системні заходи щодо підтримки дітей, які перебувають у складних умовах.

Російська агресія зумовила масштабну правову та гуманітарну кризу, в центрі якої опинилися діти – найуразливіша соціальна категорія. Дитинство мільйонів українських дітей було зруйноване. Війна спричинила масові порушення їхніх базових прав, гарантованих міжнародними конвенціями, Конституцією України та національним законодавством. Діти України, як найбільш уразлива категорія цивільного населення, зазнала емоційно-психологічних травм і прямих порушень основоположних прав людини. Масштабні порушення прав українських дітей через російську агресію (право на життя, безпеку, освіту, сім'ю, медичну допомогу) вимагають глибокого наукового аналізу та дослідження з метою формування ефективної політики захисту.

З 2014 року, з початку російської агресії проти України, а, особливо, після повномасштабного вторгнення у 2022 році, питання захисту прав українських дітей стало центральним у гуманітарному вимірі європейської політики. Європейський Союз, як глобальний актор у сфері прав людини, реалізує комплексну систему гуманітарних, фінансових, правових і політичних інструментів, спрямованих на підтримку дітей України. Активно розвивається стратегічне партнерство Європейського союзу з органами державної влади та владними інституціями України.

Мета та завдання дослідження. Актуальність проблематики та необхідність наукового осмислення теми зумовлює формування мети та завдань дослідження. *Мета дослідження:* розкриття концептуальних засад, інституційного механізму, практичних форм реалізації гуманітарної політики ЄС у сфері захисту прав дітей; визначення особливостей інституціоналізації гуманітарної політики Європейського Союзу щодо захисту прав і свобод дітей України в умовах російсько-української війни (2014–2025), а також аналіз інституційних механізмів співпраці між ЄС та Україною у сфері гарантування прав і свобод дітей, з урахуванням ролі владних інститутів обох сторін.

Методи дослідження. Для дослідження проблематики використано такі методи: *інституційний метод* (для дослідження структури, функцій та повноважень інститутів ЄС та українських владних органів як суб'єктів реалізації гуманітарної політики); *системний метод* (для комплексного аналізу гуманітарної політики як системи, що включає інститути, нормативну базу, механізми реалізації та цільові групи); а також *структурно-функціональний, історичний, метод аналізу нормативно-правових документів, аналіз статистичних даних*. Джерельна база – міжнародні договори, офіційні документи ЄС, звіти органів державної влади України, міжнародних організацій, наукові праці вітчизняних та зарубіжних науковців, аналітичні звіти та емпіричні дослідження.

Результати дослідження. Збройна агресія Російської федерації проти України, що розпочалася у 2014 році з окупації Криму та частини Донбасу, призвела до найсерйознішої гуманітарної кризи у Європі з часів Другої світової війни. Повномасштабне вторгнення 24 лютого 2022 року загострило цю кризу, зробивши дітей однією з найбільш уразливих груп, чиї права і свободи були порушені. Масові депортації, збройні атаки на школи та лікарні, насильницьке розлучення дітей із сім'ями, інформаційно-психологічні впливи та асиміляційна політика в окупованих регіонах – це форми порушення міжнародного гуманітарного права щодо українських дітей, які мають ознаки злочинів проти людяності.

Права дитини охоплюють такі базові, фундаментальні правові засади: право на життя; захист

від примусу та тілесних покарань; захист від вербування та використання у військових діях; захист від сексуального рабства, викрадення, вербування тощо. Особливості прав дитини визначаються їхньою унікальною природою, потребами та особливостями розвитку. Базові засади прав дитини: кожна дитина має невід'ємне право на життя, а держави повинні забезпечити, наскільки це можливо, високий рівень життя та розвиток дитини; захист дітей під час збройних конфліктів – пріоритет у міжнародному праві; діти мають право на свободу висловлювання своїх думок та участь у справах, що стосуються їхнього життя. Їхні голоси повинні бути враховані при прийнятті рішень, які стосуються їхнього добробуту; на дітей поширюються основні гарантії, передбачені міжнародними договорами, включаючи право на життя та заборону примусу та тілесних покарань; факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах спрямований на захист дітей від вербування та використання у військових діях; державам заборонено вербувати дітей віком до 18 років для відправлення їх на поле бою, а озброєні групи, відмінні від збройних сил країни, за жодних обставин не повинні вербувати або використовувати у бойових діях осіб молодше 18 років [30].

Міжнародно-правову основу захисту прав дитини становить низка нормативних документів: 1. Конвенція ООН про права дитини (1989) – основоположний документ, що встановлює цивільні, політичні, економічні, соціальні та культурні права дітей, визначає принципи найвищої цінності дитини, незворотності прав, недискримінації, утверджує право на життя й розвиток, участь в суспільних справах. 2. Факультативні протоколи до Конвенції – протоколи що забороняють залучення дітей до збройних конфліктів, торгівлю дітьми, дитячу проституцію та дитячу порнографію. 3. Регіональні правові документи: Європейська соціальна хартія, Європейська конвенція з прав людини, Африканська хартія прав і добробуту дітей тощо. 4. Міжнародне гуманітарне право (МГП) та міжнародне кримінальне право – захищають дітей у збройних конфліктах, визначають і окреслюють воєнні злочини проти дітей, що можуть включати напади на школи, вивезення дітей тощо. 5. Інші міжнародні стандарти: документи Міжнародної організації праці (ILO) щодо заборони найгірших форм дитячої праці, рекомендації ВООЗ, ЮНЕСКО щодо освіти та охорони здоров'я [19].

Національні гарантії захисту прав дитини сформульовані і окреслені у законодавстві України: Конституція України (ст. 52); Закон України «Про охорону дитинства»; Закони «Про соціальний захист дітей війни», «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» тощо. здоров'я [1; 25]. У контексті війни ці норми доповнюються

надзвичайними актами, постановами уряду й міжвідомчими програмами гуманітарної допомоги.

Порушення прав і свобод дітей є серйозною суспільно-гуманітарною проблемою в умовах російської агресії проти України. Діти стали беззахисними жертвами війни, яка розпочалась в 2014 році. Бойові дії, що тривають на території України, призвели до переміщення тисяч дітей, їх експлуатації, жорстокого поводження та насилля. Діти ризикують бути завербованими озброєними групами, стати жертвами сексуального насильства, торгівлі, бути примушеними до складної праці. Проблемою для дітей, в умовах російсько-української війни є досуп до освіти і освітніх послуг. Багато шкіл пошкоджені, зруйновані обстрілами. В результаті анексії Криму школи з українською мовою були ліквідовані, а російська мова стала єдиною офіційною. Тривала російсько-українська війна вплинула на стан емоційно-психічного здоров'я дітей. Багато дітей відчувають тривогу, страх, депресію, панічні атаки, стресові розлади. Проблемою на окупованих територіях є доступ до медичної та гуманітарної допомоги для дітей з хронічними захворюваннями або інвалідністю, а також руйнування медичної інфраструктури, скорочення доступу до медичних закладів і послуг. Активні бойові дії призвели до збільшення кількості дітей, які живуть у злиднях, багатьом сім'ям важко отримати доступ до базових потреб, таких як їжа, житло та чиста вода, особливо на окупованих росіянами територіях.

Порушення прав дітей України у російсько-українській війні мають масштабний, системний та умисний характер, що свідчить про сплановану політику держави-агресора, спрямовану не лише на фізичне знищення українських дітей, а й на руйнування їхньої національної ідентичності.

Масові депортації, збройні атаки на школи та лікарні, насильницьке розлучення дітей із сім'ями, інформаційно-психологічні впливи та асиміляційна політика в окупованих регіонах – це форми системного порушення міжнародного гуманітарного права, які мають ознаки злочинів проти людяності. Згідно з даними Офісу Генерального прокурора України, станом на осінь 2025 року офіційно підтверджено понад 1900 випадків загибелі та понад 4000 поранень дітей, однак ці цифри не відображають об'єктивно реального масштабу трагедії через неможливість фіксації даних і інформації на тимчасово окупованих територіях [13]. Міжнародна спільнота визнає ці дії воєнними злочинами та злочинами проти людяності. Україна документує кожен факт, формує механізми репатріації та реінтеграції, активізує гуманітарну дипломатію та захищає майбутнє своїх дітей як фундамент національного відродження.

Інститути міжнародного права фіксують такі поширені форми порушення прав і свобод українських дітей в російсько-українській війні: *фізичне*

насильство та вбивства (діти стають жертвами обстрілів житлових кварталів, шкіл, лікарень; зазнають поранень від мінних вибухів, вибухів касетних боєприпасів; стають жертвами катувань і вбивств у зонах окупації). *Насильницькі депортації та переміщення*. Згідно з оцінками UNICEF, понад 700 000 українських дітей було незаконно переміщено на територію РФ або окупованих територій [23]. Механізми депортацій включають: «евакуацію» без згоди батьків; примусове усиновлення в РФ; створення «реабілітаційних таборів» у Белгородській, Ростовській, Краснодарській областях РФ; зміну громадянства дітей без їхньої згоди. Такі дії агресора мають ознаки геноциду, відповідно до ст. II Конвенції ООН про запобігання злочину геноциду (1948 р.). *Порушення права на освіту*. За даними Міністерства освіти України та ЮНЕСКО, станом на 2025 р. пошкоджено або зруйновано понад три тисячі закладів освіти, частина з яких використовувалася окупаційними військами як бази або склади [13]. Діти втратили доступ до якісної безперервної освіти, а в окупованих регіонах нав'язується російський навчальний стандарт, що має ідеологічно-пропагандистський характер. *Психологічне та інформаційне насильство*. Поширеними фактами є: примусове переглядання пропагандистських матеріалів; «виховні програми» в окупованих школах із культовим возвеличенням «русского мира»; психологічний тиск, насильство, розлучення з батьками. Близько 1,5 млн дітей перебувають у стані посттравматичного стресу [8; 23]. *Порушення права на здоров'я*. Руйнування медичних закладів (понад 1500 зруйнованих або пошкоджених лікарень), відсутність вакцинації, дефіцит ліків і медичного персоналу в окупованих регіонах призводять до системного порушення права на охорону здоров'я. *Порушення права на сім'ю та ідентичність*. Окупаційна влада РФ здійснює насильницькі усиновлення українських дітей, змінюючи їхні персональні дані, громадянство, мову та культурну самоідентифікацію. Це – прагнення знищення української ідентичності [10; 13; 15; 18].

Як протидію порушення прав і свобод українських дітей російськими агресорами та окупантами запроваджено ефективні форми та механізми міжнародного реагування: створення Національного реєстру викрадених і депортованих дітей з відкритим міжвідомчим доступом; посилення міжнародного тиску на РФ через МКС, Раду Безпеки ООН, ЄС, міжнародну спільноту для повернення депортованих дітей; психологічна реабілітація дітей – створення центрів підтримки у співпраці з UNICEF, ВООЗ, ЮНЕСКО, МОЗ України; документування злочинів (налагодження системного збору доказів злочинів РФ для подання в міжнародні судові інстанції; освітні й культурні програми реінтеграції дітей, які повернулися з окупованих територій). У процесах документування та фік-

сації злочинів порушення прав українських дітей широко використовуються спеціалізовані інструменти та моніторинг: звіти Верховного комісара ООН з прав людини; звіти ЮНІСЕФ, механізми ООН з розслідування злочинів, робота МКС та звітування національних інституцій зі збору доказів [2; 10; 15; 17; 24]. Однак, ефективність цих інструментів залежить від можливостей доступу на місця, політичної волі та ресурсів.

Російсько-українська війна, що триває з 2022 року, активізувала гуманітарну діяльність *Європейського Союзу*, який активно впроваджує гуманітарні стратегії захисту прав дітей, що охоплює правові, соціальні, освітні та медичні аспекти.

Гуманітарна політика *Європейського Союзу* щодо захисту і гарантування прав і свобод дітей – це багатовимірна, багатоаспектна концепція, яка поєднує правові, соціальні, інституційні та етичні підходи до забезпечення добробуту дитини в межах європейського простору [9; 35]. Її теоретичне осмислення базується на принципах гуманізму, прав людини, соціальної справедливості та інклюзивності. Структурно-функціональним виміром гуманітарної політики ЄС є: 1. Система заходів, спрямованих на захист життя, здоров'я, забезпечення освіти та добробуту дітей. 2. Інституційні механізми, які забезпечують реалізацію гуманітарної політики ЄС через програми, проєкти, фонди, формати партнерства. 3. Нормативно-правова база (Хартія основних прав ЄС, Конвенція ООН про права дитини, Європейська соціальна хартія тощо).

Правовою основою реалізації гуманітарної політики ЄС щодо захисту й гарантування прав і свобод дітей є «*Європейська стратегія з прав дитини (2021–2027 рр.)*» – головний політичний документ ЄС, який визначає основні пріоритети, засади діяльності *Європейського Союзу* із захисту прав та свобод дитини [6].

Концептуально гуманітарна політика *Європейського Союзу* у сфері захисту дітей спрямована на створення середовища, де дитина може розвиватися в безпеці, користуючись рівними можливостями незалежно від соціального чи етнічного походження, гендеру або місця проживання та передбачає реагування на кризи, підтримку вразливих груп та забезпечення сталого розвитку [11; 19]. Гуманітарна політика *Європейського Союзу* у сфері захисту прав дітей є комплексною, системою і поєднує нормативно-правові механізми, інституційну взаємодію та практичні ініціативи. Гуманітарна політика ЄС щодо гарантування й захисту дитячих прав і свобод базується на фундаментальних принципах прав людини, гуманізму, солідарності та поваги до гідності кожної дитини.

Ефективність гуманітарної політики ЄС зумовлена сталими теоретико-правовими засадами і принципами у сфері захисту прав і свобод дітей. Зокрема: 1. Гуманітарна політика ЄС базується на

нормах Хартії основних прав ЄС (2000). Конвенції ООН про права дитини (1989), а також принципах Міжнародного гуманітарного права (Женевські конвенції 1949 р.). 2. Захист дітей у конфліктах є ключовим елементом *Європейського консенсусу* щодо гуманітарної допомоги (2007), який передбачає пріоритетність захисту вразливих груп, зокрема дітей, у зонах воєнних дій. 3. Із 2014 року гуманітарна політика ЄС щодо України еволюціонувала від короткострокових програм екстреної допомоги до системних і довготривалих проєктів відновлення дитинства, психосоціальної реабілітації та гарантування освітніх прав [1; 9; 10; 16; 24].

Європейський Союз розробив *багаторівневу систему реалізації гуманітарної політики захисту прав дітей*, що передбачає узгодженість та координацію між інституціями ЄС, державами-членами та міжнародними організаціями. Ключовими інститутами ЄС у реалізації гуманітарної політики та гуманітарних правозахисних стратегій є: *Європейська Комісія (DG JUST, DG ECHO)* (координує політику у сфері прав дитини, гуманітарну допомогу та міжнародну співпрацю. *Європейський Парламент* (ухвалює резолюції щодо захисту дітей у кризових регіонах (наприклад, у контексті воєн в Україні, Сирії, Секторі Газа). *Рада ЄС* (ухвалює стратегії та директиви, спрямовані на боротьбу з насильством над дітьми, торгівлею людьми, експлуатацією).

У формуванні та реалізації гуманітарної політики ЄС щодо захисту прав і свобод українських дітей в умовах російсько-української війни, можна виокремити такі етапи: 1. Перший етап (2014–2021 рр.). Реакція ЄС на гуманітарну кризу після анексії Криму та війни на Донбасі. *Європейський Союз* через *Європейську комісію (DG ECHO)* і партнерів (UNICEF, Save the Children, UNHCR) реалізовує програму *EU Children of Peace Initiative*, що забезпечувала доступ до освіти для дітей у зоні конфлікту; забезпечує фінансування гуманітарних таборів для ВПО; сприяє створенню центрів психосоціальної допомоги дітям, постраждалим від обстрілів. До 2021 року ЄС виділив понад 200 млн євро. на гуманітарні проєкти в Україні, з яких значна частина була спрямована саме на потреби дітей. 2. Другий етап (2022–2025 рр.). Реакція ЄС на повномасштабну війну і активна реалізація гуманітарної політики. Після 24 лютого 2022 р. ЄС активізував *Механізм цивільного захисту ЄС (EU Civil Protection Mechanism)* та надав значне фінансування проведення гуманітарних операцій із захисту прав дітей та підтримки постраждалих внаслідок російської агресії.

В умовах безпекових викликів ЄС виступає не лише донором гуманітарної допомоги, але й глобальним лідером у формуванні стандартів захисту дитинства. Ефективність гуманітарної політики ЄС зумовлена здатністю *Європейських інституцій*

адаптуватися до нових викликів, зокрема, воєнних, міграційних і цифрових та зберігати пріоритет захисту прав дитини у порядку денному гуманітарних стратегій ЄС.

Під час російсько-української війни Європейський Союз відіграє ключову роль у захисті прав дітей України, реалізуючи гуманітарну політику через фінансову підтримку, правові механізми та інституційне партнерство. Особливу підтримку ЄС надає дітям-біженцям, постраждалим від бойових дій, та тим, хто залишився на окупованих територіях. Під час повномасштабної війни гуманітарна політика ЄС щодо захисту прав дітей в Україні реалізується за такими векторами: забезпечення безпеки; психологічна та емоційно-психологічна підтримки дітей; надання допомоги дітям-біженцям; інтеграція українських дітей у освітні системи та програми країн ЄС; підтримка українських родин з дітьми, постраждалих через російську агресію; реалізація спільних європейсько-українських програм і проєктів.

У контексті безпекових викликів, в умовах російсько-української війни, ЄС реалізує гуманітарні стратегії через ініціативу *Європейська гарантія для дітей* (European Child Guarantee) [6]. Як протидію російській агресії, Європейський Союз ініціював такі гуманітарні проєкти і програми по захисту прав і свобод українських дітей, а також, для підтримки родин, постраждалих під час агресії рф: проєкт *EU War Crimes Accountability Mechanism for Children*, що фіксує злочини рф проти дітей; спільна платформа *ЄС-Україна-UNICEF*, яка стала ефективним механізмом реінтеграції незаконно вивезених дітей.

Гуманітарна політика ЄС у захисті прав дітей передбачає надання фінансової та технічної допомоги, реалізації різноманітних проєктів у сфері освіти, охорони здоров'я та соціального захисту дітей. Через систему інститутів ЄС забезпечує спеціальний захист дітей, безпосередньо, у зонах конфлікту і бойових дій. Гуманітарні стратегії ЄС реалізуються через політичну адвокацію прав дітей, документування злочинів рф щодо порушення прав і свобод дітей, поширення об'єктивної інформації та консолідацію міжнародної спільноти на підтримку українських дітей та протидію агресії рф.

Основними векторами та напрямками гуманітарної політики ЄС щодо підтримки українських дітей, постраждалих внаслідок російської агресії та захисту їх прав і свобод є: евакуація, тимчасове розміщення, підтримка і опіка над дітьми-біженцями у державах-членах ЄС; медична, психологічна, емоційна та соціальна підтримка (проєкти UNICEF та WHO за фінансуванням ЄС); освітня інтеграція українських дітей у школах європейських держав (ініціатива *School for Ukraine*); реалізація освітніх програм; цифрові освітні програми (*EU4Digital Education for Ukrainian Children*). Значну підтримку у реалізації гуманітарних стратегій ЄС

в Україні надають держави ЄС, зокрема Польща, Великобританія, Німеччина, Франція, Чехія, які прийняли тисячі українських дітей-біженців, забезпечивши їм пітримку, притулок, соціальний захист, медичне страхування та доступ до навчальних програм.

Ефективними стали такі гуманітарні ініціативи та проєкти ЄС у сфері захисту прав дітей України, постраждалих внаслідок збройної російської агресії: 1. *Захист дітей у збройних конфліктах*. У контексті збройної агресії рф та порушення прав українських дітей в російсько-українській війні, Європейський Союз активно реалізує гуманітарні програми через *ECHO (European Civil Protection and Humanitarian Aid Operations)*, забезпечуючи фінансування для відновлення доступу до освіти дітей у зонах окупації, у кризових зонах (*Education in Emergencies*), через надання психологічної допомоги дітям-біженцям; запобігання вербуванню неповнолітніх дітей у збройні формування. В рамках *EU4Children Ukraine Initiative (2022–2025)* ЄС підтримує дітей, постраждалих від війни в Україні, через освітні, медичні та соціальні програми [6; 10; 35]. 2. *Протидія насильству, експлуатації та торгівлі дітьми*. ЄС впроваджує Директиву 2011/36/ЄС щодо запобігання торгівлі людьми та захисту жертв, а також *Європейську стратегію щодо боротьби з насильством над дітьми (2020)*. Особливу увагу приділено протидії онлайн-експлуатації дітей у межах ініціативи *EU Digital Services Act (2022)* та спеціальної *Європейської платформи протидії сексуальному насильству в Інтернеті* [6; 10; 35].

Попри значні досягнення, гуманітарна політика ЄС стикається з низкою викликів: недостатня узгодженість та координація між національними політиками держав-членів; нерівномірне фінансування та розподіл ресурсів для підтримки дітей-біженців; складність правового захисту дітей у цифровому середовищі; брак єдиної системи статистики про порушення прав дітей у зонах конфліктів. Перспективним напрямом реалізації гуманітарних стратегій захисту прав дитини в умовах збройних конфліктів є цифровізація моніторингу прав дитини, посилення партнерства з неурядовими та молодіжними організаціями.

Проблема захисту прав і свобод дітей в умовах російсько-української війни зумовила активізацію стратегічного партнерства Європейського Союзу з органами державної влади України, урядовими та неурядовими правозахисними українськими інститутами. Проблема порушення прав українських дітей в умовах російсько-української війни (2014–2025 рр) зумовила формування потужної нормативно-правової та інституційної бази.

Нормативно-правовим актом, що регулює статус дітей під час воєнного стану в Україні, є *Закон України «Про охорону дитинства» (2001 р.)* [25].

Закон визначає дитину, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів, як особу, якій було завдано шкоди, поранення, фізичні або психічні травми, яка зазнала різних форм насильства (у тому числі фізичного, сексуального та психологічного), яка була викрадена, незаконно вивезена за межі України, примушена до вступу у військові формування або незаконно утримується, у тому числі в полоні, внаслідок воєнних дій чи збройного конфлікту [25]. Складовою національного українського законодавства з захисту й гарантування прав і свобод дітей є міжнародно-правові документи ратифіковані Верховною Радою України, яка дала згоду на їх обов'язковість. Окремі гарантії, встановлені міжнародно-правовими документами, стали звичаєвим правом. У 1991р Верховна Рада України ухвалила Закон «Про захист прав дитини», який визначає правові, соціальні та економічні гарантії для захисту прав та інтересів дітей в Україні, основні принципи державної політики у сфері захисту прав дитини, а також встановлює механізми їх реалізації та захисту [18]. У лютому 2016 р. було внесено зміни до Закону України «Про охорону дитинства» (2001) [25]. Зокрема, було введено термін «дитина, яка постраждала внаслідок воєнних дій та збройних конфліктів». У 2022 р. Закон було доповнено статтею 30-1, яка присвячена захисту дітей, які перебувають у зонах конфлікту та постраждали від наслідків воєнних дій і збройних конфліктів [25].

Стратегічне партнерство і взаємодія України з ЄС у реалізації захисту прав і свобод українських дітей під час українсько-російської війни (2014–2025 рр.) здійснюється на інституційному рівні, через консолідовану співпрацю інститутів ЄС та України. В Україні, у сфері захисту прав дітей та повернення біженців, функціонує низка державних органів, таких як Міністерство внутрішніх справ України, Генеральна прокуратура України, Національна поліція України, Уповноважений Президента України з питань дотримання прав дитини та оздоровлення дітей, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини та інші структури, органи влади та інститути [20].

Важливим інститутом України у сфері захисту й гарантування прав дитини є український парламентський омбудсмен або Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, обов'язками якого є моніторинг дотримання прав дітей та відновлення порушених прав дитини. До повноважень парламентського омбудсмена /Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини належить: здійснення моніторингу ситуації з правами дітей в Україні; реакція на порушення цих прав; проведення розслідувань випадків порушення прав дітей; надання рекомендацій з метою відновлення прав дитини тощо. Омбудсмен співпрацює з урядовими та неурядовими організаціями (зокрема

ЄС), міжнародними інституціями, правозахисними організаціями з метою забезпечення захисту прав дітей на рівні України та на міжнародному рівні. Ефективною інституцією України у сфері захисту прав дітей є Уповноважений Президента України з прав дитини, який забезпечує здійснення главою держави повноважень щодо дотримання конституційних прав і свобод дитини та реалізації Україною міжнародно-правових зобов'язань у сфері захисту та гарантування прав дитини. Ключову роль у забезпеченні прав дитини в Україні відіграє Кабінет Міністрів України (Уряд) та низка неурядових правозахисних організацій [20, 28].

Висновки. Отже, актуальність проблеми порушення прав українських дітей в умовах російсько-української війни (2014–2025 рр) зумовила активізацію діяльності міжнародних, регіональних та національних інститутів щодо реалізації гуманітарних стратегій із захисту прав і свобод дітей. В умовах збройної агресії РФ, порушення прав і свобод дітей України, Європейський союз активно втілює свою гуманітарну політику та реалізує гуманітарні стратегії, проекти та програми, спрямовані на гарантування, захист прав і свобод українських дітей, надання максимальної підтримки і допомоги постраждалим. Гуманітарна політика ЄС щодо захисту прав дітей України в умовах війни є багатовекторною, гнучкою та стратегічно важливою. Вона поєднує правові механізми і норми, фінансову підтримку, освітні рішення та безпекові ініціативи. У період повномасштабної війни 2022–2025 рр. Європейський Союз не лише надає допомогу, реалізуючи гуманітарні стратегії, а й формує нову модель гуманітарного реагування та консолідації міжнародної спільноти. Ефективність реалізації гуманітарних стратегій щодо захисту прав і свобод українських дітей, значною мірою, зумовлюється і налагодженою взаємодією між владними інститутами України та ЄС, зокрема, в контексті розробки спільних програм, проектів, механізмів моніторингу дотримання прав і свобод дитини.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Белєвцева В.В. Правові засади міжнародного захисту прав дитини під час збройного конфлікту. Захист прав дітей в умовах війни. *Збірник матеріалів круглого столу до 110-річчя Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. 2022. Вінниця. 17 травня 2022. С. 10–17.
2. Воєнні злочини в Україні. Офіційний сайт Amnesty International в Україні. 2025. URL: <https://www.amnesty.org.ua/>
3. Дакал А. Державна політика у сфері захисту прав дітей: принципи, завдання та засоби реалізації. *Державне управління та місцеве самоврядування*. Вип. 3 (30). С. 59–65. 2016. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=

20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=dums_2016_3_10

4. Дитячий Фонд Організації Об'єднаних Націй (ЮНІСЕФ). URL: <https://www.unaids.org/en/aboutunaids/unaidscosponsors/unicef>

5. Додатковий протокол до Женевських конвенцій, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів від 8 червня 1977 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text

6. Європейська гарантія для дітей – частина євроінтеграційного поступу України. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/news/evropejska-garantiya-dlya-ditej-chastyna-yevrointegratsijnogo-postupu-ukrayiny/>

7. Женевська конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text

8. Заворотко І., Кориневич А., Короткий А. Діти під російським прицілом. URL: <https://zn.ua/ukr/LAW/diti-pid-rosijskim-priksilom.html>

9. Захист прав дітей в умовах війни. *Збірник матеріалів круглого столу до 110-річчя Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. 2022. Вінниця 17 травня. 90 с.

10. Захист прав дитини в умовах військової агресії. *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. 2024. Одеса. 31 травня. ОДУВС. 2024. 162 с.

11. Захист прав дітей в умовах воєнного стану : зб. нормат.-прав. актів / укладачі: д.ю.н., проф., засл. юрист України Л. Р. Наливайко; д.ю.н., проф. І. О. Грицай; к.ю.н., доц. Ц. В. Оганісян. Дніпро. Дніпров. держ. ун-т внутр. справ. 2025. 452 с.

12. Захист прав дітей в умовах війни. *Збірник матеріалів круглого столу до 110-річчя Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. 2022. Вінниця. 17 травня. 90 с.

13. Інформаційна довідка щодо захисту прав дітей в умовах воєнних дій в Україні. Дослідницька служба Верховної Ради України. 11 серпня 2025 р. URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/33673.pdf>

14. Керівний комітет обговорив досягнення та плани проекту Ради Європи щодо захисту прав дітей. Офіс Ради Європи в Україні. 21 листопада 2024 р. URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/steering-committee-discussed-achievements-and-plans-of-the-council-of-europe-project-on-protecting-the-rights-of-ukrainian-children>

15. Коваль І. Захист прав та законних інтересів дітей під час війни в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: «Юридичні науки». 2023. Т. 10. № 2 (38). С. 70.

16. Конвенції про права дитини від 20.11.1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021

17. Корж І.Ф. Право дитини на безпечне життя в умовах воєнного конфлікту. / *Захист прав дітей в умовах війни. Збірник матеріалів круглого столу до 110-річчя Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського*. 2022. Вінниця. 17 травня. С. 5–10

18. Кривов'яз О. Захист прав дитини в умовах збройного конфлікту. *Правничий вісник Університету*.

Kuib: «KPOK». С. 80–85. 2017. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Pvuk_2017_27_11

19. Мануїлова К.В. Міжнародні стандарти захисту прав та свобод дітей під час збройних конфліктів, як найбільш вразливої категорії осіб. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/287/7887/16465-1?inline=1>

20. Мельник Л. А. Суб'єкти державної політики у сфері захисту прав дітей. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 1. С. 1–8. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1551> URL: DOI: 10.32702/2307-2156-2020.1.32

21. Нова Стратегія з прав дитини (2022–2027) тепер доступна українською мовою URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/the-new-strategy-for-the-rights-of-the-child-2022-2027-is-now-available-in-ukrainian>

22. Офіційний сайт ООН. URL: <https://ukraine.un.org/uk/>

23. Офіційний сайт ЮНІСЕФ. URL: <http://surl.li/chkqe>

24. Позігун І. Міжнародні стандарти захисту прав дітей. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 4. Ч. 3. С. 158–163.

25. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 р. No 2402-III. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>

26. Стратегія Ради Європи щодо прав дитини на 2022–2027 рр.: «Права дитини на практиці: від стабільної реалізації до спільного новаторства». 23.02.2022. URL: <https://rm.coe.int/coe-strategy-for-the-rights-uk/1680a774c4>

27. Турченко О. Право дитини на безпеку під час збройного конфлікту. *Політичне життя*. 2019. № 2. С. 6–14. URL: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2019.2.1.3>

28. Турченко О., Пилипишина І. Забезпечення прав дітей в умовах збройного конфлікту в Україні. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2022. С. 64–69. URL: DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.02.11>

29. Чернобук В. Міжнародно-правові стандарти захисту прав дитини в умовах збройних конфліктів. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2022. № 3. С. 437–440 URL: DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.03.79>

30. Alcalá R., Szymanski S. Legal Status of Ukraine's Resistance Forces. URL: <https://lieber.westpoint.edu/legal-status-ukraines-resistance-forces/>

31. Amann D. M., International child law and the settlement of Ukraine-Russia and other conflicts. *International Law Studies*. Vol. 99, 2022. URL: <https://digital-commons.usnwc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3022&context=ils>

32. Amnesty International. URL: <https://www.amnesty.org/en/location/europe-and-central-asia/ukraine/report-ukraine/>

33. Babin B. Russian Aggression against Ukraine and Challenges for Children's Rights to Development. URL: https://24tv.ua/boris-babin_tag8296/

34. Bisset A. The UN Committee on the Rights of the Child and Russia's Deportation of Children from Ukraine. 2024. URL: <https://opiniojuris.org/2024/04/12/the-un-committee-on-the-rights-of-the-child-and-russias-deportation-of-children-from-ukraine/>

35. European Council of the European Union. Council adopts conclusions on the rights of the child. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/06/09/council-adopts-conclusions-rights-child/>

36. Moroz O., Bondar V. Protection of children's rights as a component of Ukraine's national security. *Social & Legal Studies*. 6(3), 2023. P. 104–110. URL: DOI: 10.32518/sals3.2023.104.

37. Remarks to Security Council Briefing on Children in Armed Conflict: Introducing Practical Guidance on the Integration of Child Protection Issues in Peace Processes 12/02/2020. URL: <https://www.un.org/sg/en/content/sg/speeches/2020-02-12/remarks-security-council-briefing-children-armed-conflict>

REFERENCES:

1. Belevtseva, V. V. (2022). Pravovi zasady mizhnarodnoho zakhystu prav dytyny pid chas zbroinoho konfliktu. In *Zakhyst prav ditei v umovakh viiny*. [Legal principles of international protection of children's rights during armed conflict. Protection of children's rights in wartime]. *Zbirnyk materialiv kruhloho stolu do 110-richchia Vinnitskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Mykhaila Kotsiubynskoho* (pp. 10–17). Vinnytsia. [in Ukrainian].

2. Voienni zlochyny v Ukraini. (2025). [War crimes in Ukraine]. Amnesty International v Ukraini. Retrieved from: <https://www.amnesty.org.ua/>. in Ukrainian [in Ukrainian].

3. Dakal, A. (2016). Derzhavna polityka u sferi zakhystu prav ditei: pryntsyipy, zavdannia ta zasoby realizatsii. [State policy in the field of protection of children's rights: principles, objectives and means of implementation. State administration and local self-government]. *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia*, (3)30, 59–65. Retrieved from: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=dums_2016_3_10. [in Ukrainian].

4. Dytiachyi Fond Orhanizatsii Obiednanykh Natsii. [United Nations Children's Fund (UNICEF)]. UNICEF. Retrieved from: <https://www.unaids.org/en/aboutunaids/unaidscosponsors/unicef>. [in Ukrainian].

5. Dodatkovyi protokol do Zhenevskykh konventsii. (1977). [Additional Protocol to the Geneva Conventions, relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts of June 8, 1977]. Verkhovna Rada Ukrainy. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text. [in Ukrainian].

6. Yevropeiska harantiia dlia ditei. [The European Guarantee for Children is part of Ukraine's European integration progress]. Kabinet Ministriv Ukrainy. Retrieved from: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/news/yevropejska-garantiya-dlya-ditei-chastyna-yevrointegratsijnogo-postupu-ukrainy/>. [in Ukrainian].

7. Zhenevska konventsiiia pro zakhyst tsyvilnoho naselennia. (1949). [The Geneva Convention relative to the Protection of Civilian Persons in Time of War, of August 12, 1949]. Verkhovna Rada Ukrainy. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text [in Ukrainian].

8. Zavorotko, I., Korynevych, A., & Korotkyi, A. (2023). [Children under Russian Sight]. Dity pid rosiiskym pritsylom. Retrieved from: <https://zn.ua/ukr/LAW/diti-pid-rosiiskim-pritsilom.html>. [in Ukrainian].

9. Vinnitskyi DPU. (2022). [Protection of children's rights in wartime]. *Zakhyst prav ditei v umovakh viiny: Zbirnyk materialiv kruhloho stolu*. Vinnytsia. [in Ukrainian].

10. *Zakhyst prav dytyny v umovakh viiskovoi ahresii*: (2024). [Protection of children's rights in wartime]. *Materialy konferentsii*. Odessa. [in Ukrainian].

11. Nalyvaiko, L. R., Hrytsai, I. O., & Ohanisian, T. V. (2025). [Protection of children's rights in martial law: collection of normative and legal acts]. *Zakhyst prav ditei v umovakh voiennoho stanu: Zbirnyk normatyvno-pravovykh aktiv*. Dnipro: DDUVS. [in Ukrainian].

12. *Zakhyst prav ditei v umovakh viiny*. (2022). [Protection of children's rights in wartime]. *Zakhyst prav ditei v umovakh viiny: Zbirnyk materialiv kruhloho stolu*. Vinnytsia. Vinnitskyi DPU. [in Ukrainian].

13. Informatsiina dovidka shchodo zakhystu prav ditei Ukrainy. (2025). [Information note on the protection of children's rights in wartime in Ukraine]. Verkhovna Rada Ukrainy. Retrieved from: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/33673.pdf>. [in Ukrainian].

14. Kerivnyi komitet obhovoryv dosiahnennia proiektu. (2024). [The Steering Committee discussed the achievements and plans of the Council of Europe project on the protection of children's rights. Council of Europe Office in Ukraine]. Rada Yevropy v Ukraini. Retrieved from: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/steering-committee-discussed-achievements-and-plans-of-the-council-of-europe-project-on-protecting-the-rights-of-ukrainian-children>. [in Ukrainian].

15. Koval, I. (2023). [Protection of the rights and legitimate interests of children during the war in Ukraine]. *Zakhyst prav ta zakonnykh interesiv ditei*. *Visnyk NULP*. Seriya: Yurydychni nauky, 10(2), 70. [in Ukrainian].

16. Konventsiiia pro prava dytyny. (1989). [Convention on the Rights of the Child of 11/20/1989]. Verkhovna Rada Ukrainy. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021. [in Ukrainian].

17. Korzh, I. F. (2022). [The right of the child to a safe life in conditions of military conflict]. *Pravo dytyny na bezpechne zhyttia*. In *Zakhyst prav ditei v umovakh viiny* (pp. 5–10). Vinnytsia. [in Ukrainian].

18. Kryvoviaz, O. (2017). [Protection of children's rights in armed conflict]. *Zakhyst prav dytyny v umovakh zbroinoho konfliktu*. *Pravnychiy visnyk Universytetu*, 27, 80–85. Retrieved from: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Pvuk_2017_27_11. [in Ukrainian].

19. Manuilova, K. V. (2023). [International standards for the protection of the rights and freedoms of children

during armed conflicts, as the most vulnerable category of persons]. *Mizhnarodni standarty zakhystu prav ditei*. Retrieved from: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/287/7887/16465-1?inline=1> . [in Ukrainian].

20. Melnyk, L. A. (2020). [Subjects of state policy in the sphere of protection of children's rights]. *Subiekty derzhavnoi polityky u sferi zakhystu prav ditei. Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, (1), 1–8. Retrieved from: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1551>

21. Nova stratehiia z prav dytyny. (2022). [The New Strategy for the Rights of the Child (2022–2027) is now available in Ukrainian]. Nova stratehiia z prav dytyny. Rada Yevropy. Retrieved from: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/the-new-strategy-for-the-rights-of-the-child-2022-2027-is-now-available-in-ukrainian> [in Ukrainian].

22. Ofitsiynyi sait OON. [Official UN website]. Retrieved from: <https://ukraine.un.org/uk> . [in Ukrainian].

23. Ofitsiynyi sait. [Official UNICEF website]. Retrieved from: <http://surl.li/chkqe>. [in Ukrainian].

24. Pozyhun, I. (2022). [International standards for the protection of children's rights]. *Mizhnarodni standarty zakhystu prav ditei. Pivdennoukrainskyi pravnychy chasopys*, (4)3, 158–163. [in Ukrainian].

25. Pro okhoronu dytynstva: Zakon Ukrainy No 2402-III. (2001). [On the Protection of Childhood: Law of Ukraine of April 26, 2001]. Verkhovna Rada Ukrainy. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14> . [in Ukrainian].

26. Stratehiia z prav dytyny 2022–2027. (2022). [Council of Europe Strategy on the Rights of the Child 2022–2027: “Children’s Rights in Practice: From Sustainable Implementation to Shared Innovation”]. Rada Yevropy. Retrieved from: <https://rm.coe.int/coe-strategy-forthe-rights-uk/1680a774c4> . [in Ukrainian].

27. Turchenko, O. (2019). [The Right of the Child to Safety during Armed Conflict]. *Pravo dytyny na bezpeku. Politychne zhyttia*, (2), 6–14. Retrieved from: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2019.2.1.3> . [in Ukrainian].

28. Turchenko, O., & Pylypyshyna, I. (2022). [Ensuring Children’s Rights in Armed Conflict in Ukraine]. *Zabezpechennia prav ditei. Analitychno-porivnialne*

pravoznavstvo, (2), 64–69. Retrieved from: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.02.11> [in Ukrainian].

29. Chernobuk, V. (2022). [International legal standards for the protection of children's rights in armed conflicts]. *Mizhnarodno-pravovi standarty zakhystu prav dytyny. Analitychno-porivnialne pravoznavstvo*, (3), 437–440. Retrieved from: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2023.03.79> . [in Ukrainian].

30. Alcala, R., & Szymanski, S. (2022). Legal Status of Ukraine's Resistance Forces. <https://lieber.westpoint.edu/legal-status-ukraines-resistance-forces/>

31. Amann, D. M. (2022). International child law and the settlement of Ukraine-Russia and other conflicts. *International Law Studies*, 99. Retrieved from: <https://digital-commons.usnwc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3022&context=ils>.

32. Amnesty International. Ukraine report. <https://www.amnesty.org/en/location/europe-and-central-asia/ukraine/report-ukraine/>.

33. Babin, B. (2023). *Russian aggression against Ukraine and challenges for children's rights to development*. Retrieved from https://24tv.ua/boris-babin_tag8296/.

34. Bisset, A. (2024, April 12). *The UN Committee on the Rights of the Child and Russia's deportation of children from Ukraine*. *Opinio Juris*. Retrieved from <https://opiniojuris.org/2024/04/12/the-un-committee-on-the-rights-of-the-child-and-russias-deportation-of-children-from-ukraine/>

35. European Council of the European Union. (2022, June 9). *Council adopts conclusions on the rights of the child*. Retrieved from <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/06/09/council-adopts-conclusions-rights-child/>

36. Moroz, O., & Bondar, V. (2023). Protection of children's rights as a component of Ukraine's national security. *Social & Legal Studios*, 6(3), 104–110. Retrieved from: <https://doi.org/10.32518/sals3.2023.104>

37. United Nations. (2020, February 12). *Remarks to Security Council briefing on children in armed conflict: Introducing practical guidance on the integration of child protection issues in peace processes*. Retrieved from <https://www.un.org/sg/en/content/sg/speeches/2020-02-12/remarks-security-council-briefing-children-armed-conflict>

Institutionalization of the EU humanitarian policy on the protection of the rights of children of Ukraine in the conditions of the Russian-Ukrainian war (2014–2025)

Ilnytska Uliana Viktorivna

PhD (Political Science), Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Political Science and International Relations
Lviv Polytechnic National University
Stepana Bandery str., 12, Lviv, Ukraine
ORCID: 0000-0002-9103-3144

The article substantiates the relevance of the problem of protecting and guaranteeing the rights and freedoms of children in the context of modern challenges, security threats, and armed conflicts. The Russian-Ukrainian war caused a large-scale social humanitarian crisis, which had a particularly acute impact on the most vulnerable category of the population – children. In this context, the EU humanitarian policy has acquired new forms and content, transforming from reactive assistance into systemic institutional activity aimed at protecting the rights and freedoms of Ukrainian children.

A comprehensive study of the process of institutionalizing the European Union's humanitarian policy to protect the rights of children of Ukraine in the context of the Russian-Ukrainian war (2014–2025) has been carried out. The vectors of transformation of the EU humanitarian policy in response to Russian armed aggression have been analyzed. Attention is focused on the formation and functioning of institutional mechanisms aimed at protecting the rights and freedoms of Ukrainian children. The role of key EU institutions is considered: the European Commission, the European Parliament, the European Court of Human Rights, as well as specialized agencies and missions in the implementation of humanitarian projects, programs and initiatives to support children affected by war. Attention is paid to the analysis of regulatory legal acts, strategic documents and funding mechanisms that have become the basis for the institutionalization of the EU humanitarian policy in the field of protecting the rights and freedoms of Ukrainian children.

The article examines the interaction between the government institutions of Ukraine and the EU, in particular in the context of developing joint programs, agreements, memoranda and mechanisms for monitoring compliance with the rights of the child. The activities of Ukrainian authorities are considered: the Ministry of Social Policy, the Commissioner for Children's Rights, the Office of the President of Ukraine, parliamentary committees – as subjects of humanitarian policy implementation that actively cooperate with European partners. The challenges and threats facing the institutions of the EU and Ukraine are outlined. The importance of institutional synergy is emphasized, which allows ensuring effective protection of children's rights in the conditions of the Russian-Ukrainian war and contributes to the integration of Ukraine into the European humanitarian space. It is substantiated that the institutionalization of the EU humanitarian policy on the protection of the rights of children of Ukraine is not only a reaction to Russian aggression, but also a manifestation of the EU's strategic leadership in the field of human and child rights, in particular.

Key words: EU humanitarian policy; EU institutions in the protection of the rights and freedoms of Ukrainian children; institutionalization of the humanitarian policy of the European Union; Russian-Ukrainian war; humanitarian policy of the government institutions of Ukraine in the protection and guarantee of children's rights; government institutions as subjects of the implementation of the humanitarian policy of Ukraine and the EU on the protection of children's rights; institutional mechanisms of cooperation between the EU and Ukraine in the protection of children's rights.

Дата першого надходження рукопису до видання: 29.10.2025
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 25.11.2025
Дата публікації: 15.12.2025